

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет лісового і садово-паркового господарства

Кафедра геодезії, картографії і кадастру

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
З ДИСЦИПЛІНИ «ЗЕМЛЕВПОРЯДНЕ ПРОЄКТУВАННЯ»

галузь знань 19 «Архітектура та будівництво»
спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»
освітній ступінь «Молодший бакалавр»

Кирилюк В.П., Кисельов Ю.О., Шемякін М.В., Боровик П.М., Удовенко І.О., Кононенко С.І. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів з дисципліни «Землепорядне проектування» для здобувачів вищої освіти спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій» освітнього ступеню «Молодший бакалавр». – Умань : Уманський НУС, 2021. – 28 с.

Рецензенти: доктор сільськогосподарських наук, професор Балабак А.Ф.
(Уманський національний університет садівництва);

кандидат сільськогосподарських наук, доцент Коваль С.А.
(Уманський національний університет садівництва).

Схвалено на засіданні кафедри геодезії, картографії і кадастру (протокол №1 від 1 вересня 2021 р.).

Рекомендовано до видання науково–методичною комісією факультету лісового і садово-паркового господарства Уманського національного університету садівництва (протокол №1 від 1 вересня 2021 р.).

© В.П.Кирилюк, Кисельов Ю.О.,
Шемякін М.В., Боровик П.М.,
Удовенко І.О., Кононенко С.І., 2021

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.	4
1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.	5
2. ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.	8
3. ПЕРЕЛІК ТЕМ І ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ, ЛІТЕРАТУРА, МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ, ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ.	11
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗЕМЛЕВПОРЯДНОГО ПРОЄКТУВАННЯ. ПРОЕКТИ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ЗЕМЛЕУСТРОЮ.	11
Тема 1. Методологічні основи землевпорядного проектування.	11
Тема 2. Методика і технологія землевпорядного проектування.	12
Тема 3. Складання проєктів установа і зміни меж адміністративно-територіальних утворень.	12
Тема 4. Розробка проєктів організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду, іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного й історико-культурного призначення.	13
Тема 5. Складання проєктів відведення земельних ділянок.	14
Тема 6. Втрати сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.	14
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРОЕКТИ ВНУТРІГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕУСТРОЮ.	15
Тема 7. Розробка проєкту землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв).	15
Тема 8. Проектування полів сівозмін.	16
Тема 9. Проектування полезахисних лісових насаджень. Проектування доріг.	17
Тема 10. Впорядкування території пасовищ.	17
Тема 11. Впорядкування території сіножатей.	18
Тема 12. Впорядкування території багаторічних насаджень.	19
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ОСОБЛИВОСТІ ЦІЛЬОВОГО ЗЕМЛЕВПОРЯДНОГО ПРОЄКТУВАННЯ.	19
Тема 13. Особливості землевпорядних проєктів для районів розвинутої ерозії ґрунтів.	19
Тема 14. Особливості впорядкування території в районах із зрошенням та осушенням землеробством.	20
Тема 15. Землевпорядне проектування для організації фермерських господарств.	21
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.	23

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Землевпорядне проектування – дисципліна, яка ставить за мету навчити студентів аналізувати, оцінювати і прогнозувати динаміку розвитку територій, структуру земельних ресурсів та посівних площ сільськогосподарських культур, екологічний та економічний стан земель на різних ієрархічних рівнях. Її завдання полягає в здобутті студентами знань щодо розроблення й обґрунтування проектів землеустрою з перерозподілу земель, формування оптимальної системи землекористувань, створення екологічно стійких ландшафтів і агроєкосистем, формування територій з особливими умовами використання земель, впорядкування території землекористувачів, розроблення системи заходів щодо збереження, поліпшення природних ландшафтів, підвищення родючості ґрунтів, рекультивації порушених земель, землювання малопродуктивних угідь, захисту земель від водної, вітрової ерозії та деградації ґрунтів, проведення розрахунків економічної ефективності проектів землеустрою, екологічної оцінки запроєктованих заходів тощо.

Нині характерною особливістю навчання у вищих навчальних закладах є великий обсяг самостійної роботи студентів (СРС). Це є основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у час позааудиторної навчальної роботи. Метою СРС є засвоєння в повному обсязі навчальної програми, формування вмій і навичок ефективної самостійної діяльності у здобутті, поглибленні й систематизації знань, що сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності майбутніх фахівців на ринку праці. У процесі виконання самостійної роботи студенти поглиблюють теоретичні знання із землевпорядного проектування, самостійно опрацьовують окремі теми змістовних модулів, здійснюють підготовку до практичних занять.

Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів з дисципліни «Землевпорядне проектування» містять перелік питань, які виносяться на самостійне вивчення, до кожної теми; список літературних джерел, які містять необхідну інформацію; методичні рекомендації яким чином опрацьовувати матеріал та питання для самоконтролю до кожної теми.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів вищої освіти спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій» освітнього ступеню «Молодший бакалавр».

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: Надати студентам знання у галузі землевпорядного проектування для виконання завдань щодо розробки проектів землеустрою та раціонального використання земельних ресурсів з урахуванням сучасних вимог законодавчих та нормативних документів в галузі земельних відносин.

Завдання: Вивчення основних положень землевпорядного проектування та закономірностей організації використання землі як територіального базису, природного ресурсу і основного засобу виробництва з метою прискорення темпів росту продуктивності праці, раціонального використання і охорони земель.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівців:

Вивчення зазначеної дисципліни безпосередньо спирається на: меліорацію земель, основи геодезичних робіт, геодезію, землеустрій, топографічне та землевпорядне креслення, великомасштабні знімання, вищу геодезію, кадастр населених пунктів, інженерну геодезію, комп'ютерну графіку у землеустрої, фінансово-економічну діяльність, ґрунтознавство, земельний кадастр, рекультивация земель з основами маркшейдерії, геодезичні роботи у землеустрої, автоматизацію державного земельного кадастру.

На результати вивчення зазначеної дисципліни безпосередньо спираються: державна землевпорядна експертиза, моніторинг земель, прогнозування використання земель, оцінка земель, протиерозійна організація території, планування території населених пунктів, проектування шляхів.

У результаті засвоєння дисципліни у здобувачів вищої освіти будуть сформовані наступні компетентності:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності у галузі геодезії та землеустрою або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій, положень і методів відповідної науки і характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

- здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;
- знання та розуміння області геодезії та землеустрою;
- здатність спілкуватися рідною мовою як усно так і письмово;
- здатність спілкуватися іншою мовою за спеціальністю геодезія та землеустрій;
- здатність використання інформаційних технологій;
- здатність вчитися і бути сучасно освіченим, усвідомлювати можливість навчання впродовж життя;
- здатність працювати як самостійно, так і в команді.

Фахові компетентності спеціальності:

- здатність показувати знання і розуміння основних теорій, методів, принципів, технологій і методик в галузі геодезії і землеустрою;

- здатність показувати базові знання із суміжних дисциплін – фізики, екології, математики, інформаційних технологій, права, економіки тощо), вміння використовувати їх теорії, принципи та технічні підходи;
- здатність використовувати знання з загальних інженерних наук у навчанні та професійній діяльності, вміння використовувати їх теорії, принципи та технічні підходи;
- здатність виконувати професійні обов'язки в галузі геодезії і землеустрою;
- здатність вибрати методи, засоби та обладнання з метою здійснення професійної діяльності в галузі геодезії і землеустрою;
- здатність проводити польові, дистанційні і камеральні дослідження в галузі геодезії та землеустрою;
- здатність вміти використовувати сучасне геодезичне, навігаційне, геоінформаційне та фотограмметричне програмне забезпечення та обладнання;
- здатність самостійно збирати, обробляти, моделювати та аналізувати геопросторові дані у польових та камеральних умовах;
- здатність агрегувати польові, камеральні та дистанційні дані на теоретичній основі з метою синтезування нових знань у сфері геодезії та землеустрою;
- здатність розробляти проекти і програми, організовувати та планувати польові роботи, готувати технічні звіти та оформлювати результати польових, камеральних та дистанційних досліджень в геодезії та землеустрої;
- здатність вирішувати прикладні наукові та технічні завдання в галузі геодезії та землеустрою у відповідності до спеціальності.

Програмні результати навчання:

- використовувати усно і письмово технічну українську мову та вміти спілкуватися іноземною мовою (англійською) у колі фахівців з геодезії та землеустрою;
- знати теоретичні основи геодезії, вищої та інженерної геодезії, топографічного і тематичного картографування, складання та оновлення карт, дистанційного зондування Землі та фотограмметрії, землеустрою, оцінювання нерухомості і земельного кадастру;
- застосовувати методи і технології створення державних геодезичних мереж та спеціальних інженерно-геодезичних мереж, топографічних знімачів місцевості, топографо-геодезичних вимірювань для вишукування, проектування, зведення і експлуатації інженерних споруд, громадських, промислових та сільськогосподарських комплексів з використанням сучасних наземних і аерокосмічних методів;
- використовувати методи збирання інформації в галузі геодезії і землеустрою, її систематизації і класифікації відповідно до поставленого проектного або виробничого завдання;

- використовувати геодезичне і фотограмметричне обладнання і технології, методи математичного оброблення геодезичних і фотограмметричних вимірювань;
- використовувати методи і технології землевпорядного проектування, територіального та господарського землеустрою, планування використання та охорони земель, кадастрових знімачів та ведення державного земельного кадастру;
- розробляти проекти землеустрою, землевпорядної і кадастрової документації та документації з оцінки земель, складати карти і готувати кадастрові дані із застосуванням комп'ютерних технологій, геоінформаційних систем і цифрової фотограмметрії;
- обробляти результати геодезичних вимірювань, топографічних і кадастрових знімачів, з використанням геоінформаційних технологій та комп'ютерних програмних засобів і системи керування базами даних;
- володіти технологіями і методиками планування і виконання геодезичних, топографічних і кадастрових знімачів та комп'ютерного оброблення результатів знімачів в геоінформаційних системах;
- володіти методами землевпорядного проектування, територіального і господарського землеустрою, планування використання та охорони земель з врахуванням впливу низки умов соціально-економічного, екологічного, ландшафтнього, природо-охоронного характеру та інших чинників;
- володіти методами організації топографо-геодезичного і землевпорядного виробництва від польових вимірювань до менеджменту та реалізації топографічної та землевпорядної продукції на основі використання знань з основ законодавства і управління виробництвом.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи землевпорядного проектування.

Проекти територіального землеустрою

Тема 1. Методологічні основи землевпорядного проектування

Методологічні основи землевпорядного проектування. Поняття і сутність землевпорядного проектування. Мета і функції землевпорядного проектування. Об'єкти і напрями проектування землекористування. Принципи землевпорядного проектування. Предмет землевпорядного проектування.

Тема 2. Методика і технологія землевпорядного проектування

Загальнодержавні та регіональні програми використання і охорони земель. Стадійність у землевпорядному проектуванні. Класифікація документації із землеустрою. Види проектів землеустрою. Основні технології землевпорядного проектування.

Тема 3. Складання проектів установаження і зміни меж адміністративно-територіальних утворень

Основні вимоги до складання проектів установаження і зміни меж адміністративно-територіальних утворень. Методика складання проектів формування (зміни) меж територій реалізації земельних та економічних інтересів сільських, селищних і міських рад. Методика складання проектів формування (зміни) меж населених пунктів.

Тема 4. Розробка проектів організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду, іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного й історико-культурного призначення

Основні вимоги до складання проектів. Порядок розроблення проектів землеустрою з організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду, іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення. Методика розроблення проекту організації території. Проектування системи охорони та відтворення земель природних комплексів. Визначення ефективності проектних рішень. Погодження і затвердження проекту. Оформлення і виготовлення проектної документації.

Тема 5. Складання проектів відведення земельних ділянок

Правові основи та умови відведення земельних ділянок. Порядок вибору земельних ділянок для розміщення об'єктів землеустрою. Розроблення проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок для несільськогосподарських потреб. Розроблення проектів землеустрою щодо зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб. Методика формування земельних ділянок на підставі цивільно-правових угод.

Тема 6. Втрати сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва

Методика та показники розрахунку втрат сільськогосподарського виробництва. Розрахунок втрат лісгосподарського виробництва. Визначення

видів і збитків заподіяних власникам землі і землекористувачам при вилучені земельних ділянок і способи їх відшкодування.

Змістовий модуль 2

Проекти внутрігосподарського землеустрою

Тема 7. Розробка проєкту землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв)

Підготовчі роботи для складання проєкту розміщення земельних часток (паїв). Розрахунок площі земельних часток (паїв). Проєкт розміщення земельних часток (паїв). Порядок виділення земельних ділянок в натурі власникам земельних часток (паїв). Складові проєкту.

Тема 8. Проєктування полів сівозмін

Типи і види сівозмін. Проєктування системи сівозмін. Проєктування поза сівозмінних ділянок. Впорядкування території сівозмін.

Тема 9. Проєктування полезахисних лісових насаджень. Проєктування доріг

Робочий проєкт створення захисних лісових насаджень. Розміщення польових шляхів.

Тема 10. Впорядкування території пасовищ

Використання пасовищ у системах гуртових ділянок і випасних загонів. Розміщення гуртових та отарних ділянок. Проєктування загонів чергового випасання. Розміщення скотопрогонів, літніх таборів, джерел пасовищного водопостачання.

Тема 11. Впорядкування території сіножатей

Зміст впорядкування території сіножатей. Проєктування полів сінокосозмін. Розміщення шляхів.

Тема 12. Впорядкування території багаторічних насаджень

Задачі і зміст устрою території багаторічних насаджень. Устрій території садів. Організація території винограднику. Організація території ягіднику.

Змістовий модуль 3

Особливості цільового землевпорядного проєктування

Тема 13. Особливості землевпорядних проєктів для районів розвинутої ерозії ґрунтів

Противерозійна агротехніка – важлива ланка в системі ґрунтозахисного землеробства. Характеристика основних противерозійних прийомів і умови їх застосування. Порядок розробки робочого проєкту. Робочий проєкт противерозійних гідротехнічних споруд та терасування схилів. Робочий проєкт засипки і виположування ярів.

Тема 14. Особливості впорядкування території в районах із зрошуванням та осушуванням землеробством

Значення зрошення. Особливості внутрігосподарського землеустрою в районі зрошувального землеробства. Значення осушення земель. Особливості внутрішньогосподарського землеустрою.

Тема 15. Землевпорядне проєктування для організації фермерських господарств

Створення та діяльність фермерських господарств. Право на створення фермерського господарства та умови надання земельних ділянок. Порядок надання земельних ділянок для ведення фермерського господарств. Особливості надання земельних ділянок членам колективних сільськогосподарських підприємств, сільськогосподарських кооперативів, сільськогосподарських акціонерних товариств, які виявили бажання вести фермерське господарство. Реєстрація фермерського господарства. Плата фермерських господарств за землю. Обов'язки фермерського господарства як власника земельної ділянки і землекористувача. Право громадян, які ведуть фермерське господарство, на будівництво жилих, виробничих, культурно-побутових та інших будівель і споруд. Власність осіб, які ведуть фермерське господарство. Відповідальність фермерського господарства. Господарська діяльність фермерського господарства. Підстави для припинення діяльності фермерського господарства.

3. ПЕРЕЛІК ТЕМ І ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ, ЛІТЕРАТУРА, МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ, ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи землевпорядного проєктування. Проєкти територіального землеустрою

Тема 1. Методологічні основи землевпорядного проєктування

План (Завдання): *Опрацювати питання*

1. *Проєктування в землеустрої.*
2. *Землевпорядний проєкт як основа створення нових форм організації території.*
3. *Предмет землевпорядного проєктування.*
4. *Розвиток проєктування як стадії землевпорядного процесу.*

Рекомендована література: 1–6, 8–11, 13, 22, 29–31, 33–35.

Після опрацювання питання студент

повинен знати:

- 1) види землевпорядної документації;
- 2) предмет землевпорядного проєктування;
- 3) стадії землевпорядного процесу

повинен вміти:

- 1) користуватися довідниками та нормативними матеріалами;
- 2) визначати стадії землевпорядного процесу.

Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану або виконання завдання:

1. Дати визначення: проєктування, землевпорядне проєктування, планування землекористування, землевпорядний проєкт, робочий землевпорядний проєкт, об'єкти землеустрою, предмет наукової дисципліни «Землевпорядне проєктування», об'єкт землевпорядного проєктування.
2. Визначити, що охоплює сфера планування використання земель у відповідності із ЗКУ.
3. Скласти схеми «Принципи землеустрою» та «Стадії землевпорядного процесу»

Перелік питань для самоперевірки:

1. Вкажіть чинники землевпорядного проєктування?
2. Вкажіть об'єкти землеустрою?
3. Що охоплює планування використання земель?
4. В чому сутність землевпорядного проєкту?
5. В чому полягає сутність землеустрою?
6. Вкажіть принципи землевпорядного проєктування?
7. Назвіть стадії землевпорядного процесу?

Тема 2. Методика і технологія землепорядного проєктування

План (Завдання): *Опрацювати питання*

1. *Поняття про складові частини і елементи землепорядних проєктів.*
2. *Методика розробки проєкту.*

Рекомендована література: 1–6, 8, 9, 18, 22, 31, 33–35.

Після опрацювання питання студент

повинен знати:

- 1) види складові частини і елементи землепорядних проєктів;
- 2) методику розробки проєкту;

повинен вміти:

- 1) користуватися довідниками та нормативними матеріалами;
- 2) визначати складові частини методика розробки проєктів землеустрою.

Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану або виконання завдання:

1. Визначити основні види проєктів землеустрою, які розробляються на сучасному етапі.
2. Скласти схеми «Методика розробки проєкту»

Перелік питань для самоперевірки:

1. Вкажіть основні технології землепорядного проєктування?
2. Вкажіть значення загально державних і регіональних програм?
3. В чому сутність схем землеустрою?
4. Вкажіть основні види землепорядних проєктів?
5. Назвіть етапи процесу землепорядного проєктування?

Тема 3. Складання проєктів установа і зміни меж адміністративно-територіальних утворень

План (Завдання): *Опрацювати питання*

1. *Особливості установа і зміни меж адміністративно-територіальних утворень.*
2. *Методологічні основи формування меж адміністративно-територіальних утворень.*

Рекомендована література: 1–6, 8–11, 13, 22, 23, 25, 31, 32, 35.

Після опрацювання питання студент

повинен знати:

- 1) зміст і поняття проєктів установа і зміни меж адміністративно-територіальних утворень;
- 2) особливості формування землекористування та організації об'єктів адміністративно-територіальних утворень;

повинен вміти:

- 1) користуватися довідниками та нормативними матеріалами;
- 2) визначати особливості формування землекористування та організації об'єктів адміністративно-територіальних утворень.

Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану або виконання завдання:

1. Визначити поняття об'єктів адміністративно-територіальних утворень.
2. Визначити порядок розробки проєктів установаження і зміни меж адміністративно-територіальних утворень (ст. 47 ЗкУ «Про землеустрій»).

Перелік питань для самоперевірки:

1. Вкажіть сутність територіального землеустрою?
2. Вкажіть основне призначення схем землеустрою?
3. В чому сутність адміністративно-територіального устрою України?

Тема 4. Розробка проєктів організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду, іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного й історико-культурного призначення

План (Завдання): *Опрацювати питання*

1. Особливості формування землекористування та організації об'єктів природно-заповідного фонду, природоохоронного, рекреаційного та оздоровчого призначення.

Рекомендована література: 1–6, 8–14, 16, 33, 35.

Після опрацювання питання студент

повинен знати:

- 1) зміст і поняття об'єктів природно-заповідного фонду, природоохоронного, рекреаційного та оздоровчого призначення;
- 2) особливості формування землекористування та організації об'єктів природно-заповідного фонду, природоохоронного, рекреаційного та оздоровчого призначення;

повинен вміти:

- 1) користуватися довідниками та нормативними матеріалами;
- 2) визначати особливості формування землекористування та організації об'єктів природно-заповідного фонду, природоохоронного, рекреаційного та оздоровчого призначення.

Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану або виконання завдання:

- 1) Визначити поняття об'єктів природно-заповідного фонду, природоохоронного, рекреаційного та оздоровчого призначення.
- 2) Визначити порядок розробки проєктів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення (ст. 47 ЗкУ «Про землеустрій»).

Перелік питань для самоперевірки:

- 1) Вкажіть сутність територіального землеустрою?
- 2) Назвіть завдання планування раціонального використання і охорони земель та його види?
- 3) Вкажіть основне призначення схем землеустрою?

- 4) В чому сутність адміністративно-територіального устрою України?
- 5) Назвіть особливості формування землекористування та організації об'єктів природно-заповідного фонду, природоохоронного, рекреаційного та оздоровчого призначення.

Тема 5. Складання проєктів відведення земельних ділянок

План (Завдання): *Опрацювати питання*

1. *Стан та тенденції зміни землекористування в межах території сільських і селищних Рад.*

2. *Організація екологічнобезпечної та конкурентоздатної землекористування.*

Рекомендована література: 1–6, 8, 9, 10, 11, 13, 20.

Після опрацювання питання студент

повинен знати:

- 1) зміст і поняття територія сільської і селищної ради;
- 2) сутність поняття екологічнобезпечної та конкурентоздатної землекористування;

повинен вміти:

1. користуватися довідниками та нормативними матеріалами;
2. встановлювати межі територій сільських та селищних рад.

Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану або виконання завдання:

1. Визначити з якою метою проводиться формування сільських селищних рад.
2. Визначити порядок організації екологічнобезпечної та конкурентоздатної землекористування.

Перелік питань для самоперевірки:

1. Вкажіть відповідно чого встановлюються межі територій сільських, селищних і міських рад?
2. Назвіть види власності на землю?
3. В чому суть створення землеволодінь і землекористувань сільськогосподарських підприємств?
4. Назвіть особливості проєктів відведення земельних ділянок для ведення особистого селянського та фермерських господарств, садівницьких товариств, городництва та для сінокосу й випасання худоби.
5. Вкажіть порядок безоплатної передачі земельної ділянки у власність.

Тема 6. Втрати сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва

План (Завдання): *Опрацювати питання*

1. *Методика та показники розрахунку втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва при розробці проєктів землеустрою.*

2. *Визначити втрати сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва та збитки, заподіяні власникам землі і землекористувачам внаслідок вилучення (викупу) земель.*

Рекомендована література: 5, 17, 20, 22.

Після опрацювання питання студент

повинен знати:

- 1) підстави відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам;
- 2) порядок відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам;

повинен вміти:

1. користуватися довідниками та нормативними матеріалами;
2. визначити втрати сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва та збитки, заподіяні власникам землі і землекористувачам внаслідок вилучення (викупу) земель.

Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану або виконання завдання:

1. Визначити з якою метою проводиться визначення втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва при розробці проектів землеустрою.
2. Визначити порядок розрахунку втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва та збитків, заподіяних власникам землі і землекористувачам внаслідок вилучення (викупу) земель.

Перелік питань для самоперевірки:

1. Формула для визначення втрат сільськогосподарського виробництва, спричинених вилученням сільськогосподарських угідь?
2. Визначення втрат лісогосподарського виробництва спричинених вилученням лісових угідь.
3. Підстави відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.
4. Порядок відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.

Змістовий модуль 2. Проекти внутрігосподарського землеустрою

Тема 7. Розробка проєкту землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв)

План (Завдання): *Опрацювати питання*

1. *Порядок розпаявання, показники розпаявання.*
2. *Правова і нормативна база розпаявання земель.*

Рекомендована література: 4–6, 15, 26, 27.

Після опрацювання питання студент

повинен знати:

- 1) склад та порядок розроблення проєктів розміщення земельних часток (паїв);

2) порядок перенесення земельних часток (паїв) в натуру.

повинен вміти:

1. користуватися довідниками та нормативними матеріалами;
2. провести розрахунок площ та розробити проєкт розміщення земельних часток (паїв).

Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану або виконання завдання:

1. Визначити з якою метою проводиться розробка проєкту землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв).
2. Визначити порядок розрахунку площ земельних часток (паїв).

Перелік питань для самоперевірки:

1. Навести склад підготовчих робіт для складання проєкту розміщення земельних часток (паїв).
2. Порядок розрахунку площі земельних часток (паїв).
3. Навести складові проєкту розміщення земельних часток (паїв).
4. Порядок виділення земельних ділянок в натурі власникам земельних часток (паїв).
5. Порядок передачі земельної частки (паю) в натурі

Тема. 8. Проєктування полів сівозмін

План (Завдання): *Опрацювати питання*

1. *Випадки проєктування сільськогосподарських угідь.*
2. *Вимоги до розмірів і розміщення ділянок поза сівозміною.*

Рекомендована література: 1–6, 8, 9, 19,20.

Після опрацювання питання студент

повинен знати:

- 1) вимоги до проєктування сільськогосподарських угідь;
- 2) вимоги до розмірів і розміщення ділянок поза сівозміною;

повинен вміти:

- 1) користуватися довідниками та нормативними матеріалами;
- 2) визначати вимоги до сільськогосподарських угідь і розміщення ділянок поза сівозміною.

Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану або виконання завдання:

1. Описати випадки проєктування сільськогосподарських угідь на землях де є прояви водної ерозії.
2. Дати поняття поза сівозмінна ділянка.

Перелік питань для самоперевірки:

1. Відповідність проєкту організації території і сівозмін плану розвитку та спеціалізації господарства.
2. Відповідність проєкту вимогам найбільш повного і правильного використання землі. Показник валовий дохід продукції і її собівартість.
3. Відповідність проєкту організації угідь і сівозмін вимогам систематичного підвищення родючості ґрунтів, ліквідації ерозійних

процесів. Підвищення балів бонітету.

4. Введенні сівозміни по складу і чергування культур повинно відповідати запланованій структурі посівних площ і природним якостям ґрунту.

Тема 9. Проєктування полезахисних лісових насаджень. Проєктування доріг

План (Завдання): *Опрацювати питання*

1. *Види полезахисних лісових насаджень.*

2. *Вимоги до їх розташування в різних природно-сільськогосподарських зонах.*

3. *Види міжгосподарських та польових шляхів.*

4. *Вимоги до розміщення польових шляхів. Варіанти проєктних рішень, їх обґрунтування.*

Рекомендована література: 1–6, 19, 20.

Після опрацювання питання студент

повинен знати:

1) вимоги до полезахисних лісових насаджень;

2) вимоги до проєктування польових шляхів;

повинен вміти:

1) користуватися довідниками та нормативними матеріалами;

2) визначати вимоги до розміщення та проєктування польових шляхів.

Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану або виконання завдання:

1. Описати види полезахисних лісових насаджень.

2. Відповідно до вимог запроектувати сітку польових шляхів у польовій сівозміні.

Перелік питань для самоперевірки:

1. Привести систему захисних лісових насаджень.

2. Охарактеризувати полезахисні лісові смуги.

3. Привести види міжгосподарських та польових шляхів.

Тема 10. Впорядкування території пасовищ

План (Завдання): *Опрацювати питання*

1. *Методика впорядкування території пасовищ.*

2. *Зміст впорядкування території пасовищ.*

3. *Розрахунок площ під гуртові та отарні ділянки, а також ділянки почергового випасу.*

Рекомендована література: 1–6, 19, 20.

Після опрацювання питання студент

повинен знати:

1) елементи впорядкування території пасовищ;

2) вимоги до проєктування пасовищезмін;

3) вимоги до розміщення пасовищезмін ділянок, шляхів, водних джерел;
повинен вміти:

- 1) користуватися довідниками та нормативними матеріалами;
- 2) розміщувати та проєктувати пасовищезміни, їх ділянки, шляхи та водні джерела.

Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану або виконання завдання:

1. Виписати елементи влаштування території пасовищезмін.
2. Виписати вимоги при розміщенні пасовищезмінних ділянок.
3. Скласти схему розміщення пасовищезмінних ділянок, шляхів, водних джерел на території сінокісного масиву.

Перелік питань для самоперевірки:

1. Від чого залежить розміри та площа гуртів та загонів чергового випасання?
2. Які фактори впливають на розміщення гуртових ділянок, літніх таборів?
3. Для чого проєктують водні джерела на території пасовища.

Тема 11. Впорядкування території сіножатей

План (Завдання): *Опрацювати питання*

1. *Впорядкування території сіножатей.*
2. *Зміст впорядкування території сіножатей.*
4. *Проектування сінокосозмін.*
5. *Розміщення сінокосозмінних ділянок, шляхів, водних джерел.*

Рекомендована література: 1–6, 19, 20.

Після опрацювання питання студент

повинен знати:

1. елементи впорядкування території сіножатей;
2. вимоги до проєктування сінокосозмін;
3. вимоги до розміщення сінокосозмінних ділянок, шляхів, водних джерел;

повинен вміти:

1. користуватися довідниками та нормативними матеріалами;
2. розміщувати та проєктувати сінокосозміни, їх ділянки, шляхи та водні джерела.

Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану або виконання завдання:

1. Виписати елементи влаштування території сінокосів.
2. Виписати вимоги при розміщенні сінокосозмінних ділянок.
3. Скласти схему розміщення сінокосозмінних ділянок, шляхів, водних джерел на території сінокісного масиву.

Перелік питань для самоперевірки:

1. Що включає сінокосозміна?
2. Устрій території сіножаті включає?

3. Чому ґрунти та рельєф впливають на проєктування сінокосозмін?
4. Назвати вимоги до проєктування сінокосозмінних ділянок.
5. Для чого проєктують водні джерела на території сінокісного масиву.

Тема 12. Впорядкування території багаторічних насаджень

План (Завдання): *Опрацювати питання*

1. *Особливості проєктування виноградників на терасах.*
2. *Впорядкування території ягідників і полуничних сівозмін.*
3. *Підбір і розміщення ягідних культур, організація полуничних сівозмін.*

Рекомендована література: 1–7, 19, 20.

Після опрацювання питання студент

повинен знати:

- 1) особливості проєктування виноградників на терасах;
- 2) вимоги до впорядкування території ягідників і полуничних сівозмін;
- 3) вимоги до підбору і розміщення ягідних культур, організація полуничних сівозмін;

повинен вміти:

- 1) користуватися довідниками та нормативними матеріалами;
- 2) проєктувати виноградники, ягідники та полуничні сівозміни.

Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану аб виконання завдання:

1. Виписати особливості проєктування виноградників на терасах.
2. Виписати вимоги до влаштування території ягідників.
3. Скласти схему восьмипільної суничної сівозміни.

Перелік питань для самоперевірки:

1. Від чого залежить розміри та площа кварталів садів, виноградників та ягідників?
2. Які фактори впливають на розміщення порід багаторічних насаджень у садах, виноградниках і ягідниках?
3. Чому проєктують лісосмуги на території садів, виноградників, ягідників?

Змістовий модуль 3. Особливості цільового землепорядного проєктування

Тема 13. Особливості землепорядних проєктів для районів розвинутої ерозії ґрунтів

План (Завдання): *Опрацювати питання*

1. *Особливості розміщення меж виробничих підрозділів і господарських центрів, шляхів, проєктування сівозмін в умовах розвинутої ерозії ґрунтів.*
2. *Методика проєктування полів і робочих ділянок.*
3. *Розміщення лісних насаджень, протиерозійних гідротехнічних споруд.*

Рекомендована література: 1–7, 18–20.

Після опрацювання питання студент

повинен знати:

- 1) Особливості розміщення меж виробничих підрозділів і господарських центрів, шляхів, проектування сівозмін в умовах розвинутої ерозії ґрунтів;
- 2) вимоги до розміщення лісових насаджень, протиерозійних гідротехнічних споруд;
- 3) методику проектування полів і робочих ділянок;

повинен вміти:

- 1) користуватися довідниками та нормативними матеріалами;
- 2) проектувати поля, лісові насадження та протиерозійних гідротехнічних споруд.

Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану або виконання завдання:

1. Виписати особливості розміщення меж виробничих підрозділів і господарських центрів, шляхів, проектування сівозмін в умовах розвинутої ерозії ґрунтів.
2. Викреслити схеми проектування полів.
3. Виписати вимоги до розміщення лісних насаджень, протиерозійних гідротехнічних споруд

Перелік питань для самоперевірки:

1. Що таке ерозія ґрунтів?
2. Вкажіть основні частини та елементи комплексу протиерозійних заходів?
3. Назвіть основні елементи картограми крутості схилів?
4. Для чого використовується картограма екологічної придатності ґрунтів?
5. Вкажіть види захисних лісових насаджень?
6. Назвіть елементи проекту протиерозійної організації території сільськогосподарського підприємства?

Тема 14. Особливості впорядкування території в районах із зрошуваним та осушуваним землеробством

План (Завдання): Опрацювати питання

1. Особливості внутрішньогосподарського землеустрою в районах із зрошуваним та осушуваним землеробством.
2. Заходи з охорони природи в районах із зрошуваним та осушуваним землеробством.

Рекомендована література: 1–7, 14, 19, 20.

Після опрацювання питання студент

повинен знати:

- 1) особливості внутрішньогосподарського землеустрою в районах із зрошуваним та осушуваним землеробством;

2) заходи з охорони природи в районах із зрошуваним та осушуваним землеробством;

повинен вміти:

- 1) користуватися довідниками та нормативними матеріалами;
- 2) намічати заходи з охорони природи в районах із зрошуваним та осушуваним землеробством.

Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану або виконання завдання:

1. Виписати особливості внутрішньогосподарського землеустрою в районах із зрошуваним землеробством.
2. Виписати особливості внутрішньогосподарського землеустрою в районах із осушуваним землеробством
3. Скласти таблицю «Заходи з охорони природи в районах із зрошуваним та осушуваним землеробством»

№ п/п	Заходи з охорони природи в районах	
	Зрошуване землеробство	Осушуване землеробство

Перелік питань для самоперевірки:

1. Назвіть основні вимоги до проєктування полів в районах зрошувального землеробства?
2. Вкажіть значення осушення земель?
3. Що таке осушувальна система?
4. Назвіть вимоги до проєктування елементів організації території в районах осушувального землеробства?

Тема 15. Землевпорядне проєктування для організації фермерських господарств

План (Завдання): *Опрацювати питання*

1. *Особливості землеустрою землекористувань особистих селянських і фермерських господарств.*
2. *Розміщення садиби, дорожньої мережі, іншої інженерної інфраструктури.*
3. *Організація угідь, упорядкування території ріллі, кормових угідь.*
4. *Особливості організації території сільськогосподарських підприємств еколого-ландшафтним методом.*

Рекомендована література: 1–13, 20, 26, 27.

Після опрацювання питання студент

повинен знати:

- 1) особливості землеустрою особистих селянських і фермерських господарств;
- 2) вимоги до проєктування елементів організації території новостворених сільськогосподарських підприємств;
- 3) особливості організації території сільськогосподарських підприємств еколого-ландшафтним методом;

повинен вміти:

- 1) користуватися довідниками та нормативними матеріалами;
- 2) проектувати елементи землеустрою новостворених сільськогосподарських підприємств при різних формах власності.

Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану або виконання завдання:

1. Виписати вимоги до розрахунку площі фермерських господарств.
2. Викреслити схему землеустрою фермерського господарства.

Перелік питань для самоперевірки:

1. Від чого залежить розміри фермерських господарств?
2. Які фактори впливають на розміщення центральних садіб?
3. Чому необхідно впроваджувати ландшафтно-екологічні основи землекористування?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА І ДОПОМІЖНА

1. Богіра М.С. Землевпорядне проектування: теоретичні основи землевпорядного проектування / М.С. Богіра, В.І. Ярмолюк. – К. : Аграрна освіта, 2011. – 416 с.
2. Землевпорядне проектування: Навчальний посібник / Т.С. Одарюк та ін. – К.: Аграрна освіта, 2010. – 292 с.
3. Кривов В.М. Основи землевпорядного проектування: навчальний посібник / В.М. Кривов. — К. : Урожай, 2008. – 324 с.
4. Корнілов Л.В. Землевпорядне проектування. Реформування земельних відносин в Україні: Навчальний посібник. – Рівне, РДТУ, 2000. – 124 с.
5. Корнілов Л.В. Землевпорядне проектування. Методика виконання розрахунково-графічних робіт та курсових проектів: навчальний посібник. — К. : Кондор, 2005. – 150 с.
6. Мицай М.А. Теоретичні основи землевпорядного проектування. Курс лекцій. Львів : ЛДСГІ, 1995. – 92 с.
7. Пастернак В. І. Землевпорядне проектування: впорядкування території багаторічних плодоягідних насаджень : навчальний посібник / В. І. Пастернак, З. П. Флекай. – Львів: Априорі, 2005. – 124 с.
8. Третяк А.М. Землевпорядне проектування: Теоретичні основи і територіальний землеустрій: Навч. посібник. – К.: Вища освіта, 2006. – 528 с.
9. Третяк А.М. Наукові основи землеустрою: Навч. посібник. — К. : ЦЗРУ, 2002. — 342 с.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА

1. Закон України «Про землеустрій» (зі змінами) // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 36. – Ст. 282.
2. Земельний кодекс України (зі змінами) // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
3. Закон України «Про охорону земель» (зі змінами) // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 39. – Ст. 349.
4. Закон України «Про державний земельний кадастр» (зі змінами) // Відомості Верховної Ради. – 2012. – № 8. – С. 61.
5. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища України» (зі змінами) // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 41. – С. 546.

6. Закон України "Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних часток (паїв)" // "Голос України". – № 124. – 08.07.2003 р.
7. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» (зі змінами) // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 34. – С. 503.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 року № 1279 „Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню

ІНСТРУКТИВНО – МЕТОДИЧНА

9. Вказівки по розробці проектів внутрігосподарського землеустрою з контурно-меліоративної організації території. – Київ, 1986 р.
10. Еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь в межах сільської ради / Методичні рекомендації для виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Землевпорядне проектування» для здобувачів вищої освіти за напрямом підготовки 6.080101 – «Геодезія, картографія та землеустрій» – Умань : УНУС, 2018. – 40 с
11. Методичні рекомендації для виконання практичних робіт з дисципліни «Землевпорядне проектування» галузь знань 19 «Архітектура та будівництво» спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій» освітній рівень «Бакалавр» / В.П. Кирилюк. – Умань, 2018. – 52 с.
12. Методичні рекомендації щодо порядку передачі земельної частки (паю) в натурі із земель колективної власності членам колективних сільськогосподарських підприємств і організацій. – К. : Державний комітет України по земельних ресурсах (Держкомзем), 2007.
13. Нормативи землекористування: Збірник нормативно-правових актів та науково-методичних рекомендацій у сфері землекористування та охорони земель: У 2 кн. / за ред. Новаковського Л.Я. – К.: ТОВ «Август Трейд». – 2008. – Т.1 . – 446 с., Т. 2. – 454 с.
14. Технічні вказівки по складанню проектів встановлення меж сільських населених пунктів. – Київ, 1992 р.
15. Технічна документація на внутрігосподарському землеустрою сільськогосподарських підприємств в УРСР.– Київ, 1984 р.
16. Технічні вказівки по складанню проектів формування території і встановлення меж сільських, селищних Рад. – Київ, 1992 р.
17. Технічні вказівки по складанню проектів роздержавлення і приватизації земель колективних сільськогосподарських підприємств. – Київ, 1993 р.
18. Тимчасові методичні рекомендації щодо реструктуризації землеволодінь і землекористувань недержавних сільськогосподарських підприємств. – Київ, 1997 р.

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ

19. Вісник геодезії та картографії
20. Землевпорядний вісник
21. Землеустрій і кадастр
22. Землевпорядкування
23. Містобудування та територіальне планування

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

24. Бібліотечно-інформаційний ресурс (книжковий фонд, періодика, фонди на електронних носіях тощо) Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
25. Електронний навчальний курс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zemres.nauu.kiev.ua>
26. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>
27. Офіційний веб-сайт Держгеокадастру України. – Режим доступу: land.gov.ua
28. Сайт землевпорядників. – Режим доступу: ZemRes.Com
29. Сайт спілки землевпорядників. – Режим доступу: zemlemer.kiev.ua

Для заміток

Методичне видання

*Володимир Петрович Кирилюк
Юрій Олександрович Кисельов
Михайло Васильович Шемякін
Петро Миколайович Боровик
Удовенко Ірина Олександрівна
Кононенко Сергій Іванович*

ЗЕМЛЕВПОРЯДНЕ ПРОЄКТУВАННЯ

Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів
з дисципліни «Землевпорядне проектування»
для здобувачів вищої освіти спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій»
освітнього ступеню «Молодший бакалавр»

Папір друк. №1. Гарнітура Times.
Умовн. друк. аркуш. 2. Тираж 50 прим

